

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Ivstitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1627

IV. De productione & augmento charitatis, an à solo Deo producatur,
quomodo item & quantum charitatis augeri seu intendi poßit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

tatis in patria secundum rationem indiuiduam substantialiter perfectiore esse quavis dilectione viatoris. Nihilominus enim etiam oppositum probabile est: quando etiam in hac vita dilectio secundum appreciationem æqualis esse potest dilectioni patriæ: ita scilicet ut non solum Deum præferat omnibus, quæ cum illo pugnant, sed etiam omnibus omnino creaturis; adeo ut cum tali dilectione, nec minimum etiam veniale peccatum consistere possit. Quod autem dilectio in patria sit omnino imutabilis, & omnimodâ impeccabilitatem adiunctam habeat, id nõ ex vi ipsius per se dilectionis accidit, sed ex vi visionis beatificæ, quæ cessante etiam charitas desinere, ac peccatum subsequi posset, ut pluribus dictum tom. 2. disp. 1. q. 3. dub. 3.

DVBIVM IV.

De productione et augmento Charitatis: an à solo Deo producat; quomodo item, et quantum charitas augeri, siue intendi possit,

S. Thomas 2. 1. q. 24. 2. 2. 3. 4. 5. 7. 8. 9.

EGimus iam hac de re nonnihil tom. 2. disp. 6. q. 4. dub. 1. & 4. & q. 6. dub. 8. ut iam eo breuius eam expedire liceat. Et quod ad causam efficientem atinet statuimus sequentia pronuntiata. I. Charitas tanquam virtus supernaturalis ac per se infusa, à solo Deo, velut principali causa efficiente physice producitur. Ita docet S. Thomas cit. q. 24. a. 2. iuxta Rom. 5. v. 5. *Charitas Dei diffusæ est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Et 1. Ioann. 4. v. 7. *Charitas ex Deo est.* Idem patet ex Concilio Mileuitano can. 4. & Arausicano canone 25. & Tridentino sess. 6. cap. 6. & 7. & canone 3. Ratio est: quia id commune est omni habitui supernaturali, ut à solo Deo tanquã causa efficiente principali producat, ut dictum cit. q. 4. dub. 1.

II. Quocirca etiam nec effectiue physice villo modo per actus nostros (saltè extra sacramentũ) producitur, vel etiã augetur; ut post S. Thomã 1. dist. 17. q. 2. a. 3. habet communis, sed solũ dispositiue, aut meritorie, ut etiã ibidẽ de gratia dictum, & magis infra patebit. Idem tradit Arragonius hic q. 24. a. 2. simul tamen asserens, contrarium non esse omnino impicabile; quod nõ probo ex dictis loc. cit.

III. Neque vero charitas à Deo infunditur homini, iuxta capacitatem seu proportionem naturalis perfectionis; neque adeo mensura eius conditioni seu perfectioni naturæ respõdet, nec ab ea villo modo dependet, sed primario quidẽ & simpliciter ex volũtate Spiritus sancti distributis sua dona, put vult. 1. Cor. 12. v. 11. Secundario autẽ & cõsequenter, adeoq; cũ quadã subordinatione ad primã causam, (in adultis) ex varietate dispositionis supernaturalis præuiã, ut ex cõmuni & certa docet S. Thomas hic q. 24. a. 3. Et patet ex illo ad

Ephes. 4. v. 7. *Unicuiq; nostrũ data est gratia, secundum mensurã donationis Christi.* Vnde etiã Matth. 11. dicitur v. 25. *Confiteor tibi Pater &c. quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.* Et 1. Cor. 1. v. 26. *Videte vocatiõem vestrã, quia non multi sapientes, &c. secundũ carnem, &c. sed quia stulti sunt mundi elegit Deus &c.* Et Rom. 9. v. 16. *Non est volentis, neq; currentis, sed miserentis Dei.* Ratio est. Quia vniuersim forma cõmensuratur dispositioni vltimæ; cuius tamen ipsius primaria causa est Deus per gratiã præuenientẽ, quã suo arbitrio dispensat, ut dictũ tom. 2. d. 6. q. 4. d. 4. Et putat Caietan⁹ hic B. Virginẽ, licet omnibus sanctiorẽ, non solũ tamen Angelis, sed etiã quibusdã hominib⁹, quoad naturalẽ animæ perfectiõem, fuisse inferiorẽ.

Nec refert, quod in Angelis gratiæ & charitatis mensura respondeat etiã naturali eorũ perfectiõni. Nã ut recte docet S. Thomas cit. a. 3. ad 3, quia Angeli (secus quã homines) ex natura sua agunt secundum omnes vires potentia, hinc factũ est, ut cũ Angeli natura pfectiores, maiore gratiã à Deo præueniẽ, intensiorẽ conatũ ad gratiã augmentũ adhiberẽt, gratiã, etiã præ alijs, iuxta excessum naturalis perfectiõnis, maiorẽ cõsequerentur, sicut etiã ob eandẽ causam ex Apostaticis Angelis tãto quiq; peiores euaserũt, quãto natura superiores erant, ut suo loco de Angelis dictũ tom. 1. q. 6. du. 1. Plura hac de re de grat. cit. q. 4. dub. 4.

Quod vero ad secundam partem huius dubitationis atinet, An scilicet, quomodo, & quantum charitas augeri siue intendi possit, sequentes assertiones statuimus, iuxta similem doctrinam de augmento gratiæ traditam cit. d. 6. quæstione 6. dub. 8.

ASSERTIO I. Charitatem in hac vita posse augeri & crescere, est de fide. Constat ex Concilio Tridentino sessione 6. capit. 10. & patet ad Philipp. 1. v. 9. *Et charitas vestra magis ac magis abundet.* Ad Ephesios 4. v. 15. *Veritatem autem facientes in charitate, crescemus in illo per omnia.* Et Ecclesia solemni oratione fidei, spei, & charitatis augmentũ postulat. Ratio: tum quia hæc est natura omnium habitũ, ex Aristotele in prædicamento Qualitatis: tum quia charitas est quãsi via, in qua dum à Domino peregrinamur, quotidie progredi debemus, iuxta 1. Cor. 12. v. 13. *Excellentiorem viam (Charitatis) vobis demonstro.*

ASSERTIO II. Charitas non augetur ex parte obiecti; sed ex parte subiecti, quoad intensiõnem. Ita docet S. Thomas cit. quæst. 24. art. 5. & communis. Probatur prima pars. Quia quilibet minima charitas, quantum est ex se extendit se ad omnia obiecta per charitatem diligibilia (in quibus nimirum solum reperitur diuersitas materialis, manente eadem ratione formali obiectiua;) secus quam scientia ad sua obiecta scibilia. Secunda pars colligitur tum ex præcedenti, cum non detur alius modus augmenti; tum quia hoc ipsum est cõmune omnibus habitibus, ut dictum.

Addit vero S. Thomas hic, & 1. 2. q. 52. a. 1. & 2. & in 3. parte q. 7. a. 9. & 12. hanc intensiõnem nõ fieri per accessiõnem nouæ entitatis; ut præter alios, ex parte etiam sentit Valentia q. 2. pun. 3. Sed

ego ex Philosophia suppono, omnem intensiōem fieri per additionē gradus ad gradum, à qua sententia etiam S. Thomam reipsa non fuisse alienum ostendere conatur Caietanus loc. cit. præsertim cum hic asserat, charitatem augeri etiam secundum essentiam; nempe indiuidualem, non specificam.

127

ASSERTIO III. Charitas nullum habet terminum intrinsecum suæ intensiōis; sed in hac vita semper etiam in infinitum syncategorematicè augeri potest. Ita docet S. Thomas hic cit. q. 24. a. 7. & communis. Probatur; quia quo minus aliqua forma possit semper augeri, id oritur, vel ex natura ipsius formæ, requirentis certam intensiōem, vt cernitur in pallore; vel ex conditione agentis remissi aut imperfecti; vel ex incapacitate subiecti inhabilis ad recipiendā maiorem semper intensiōem, vt accidit in aëre respectu caloris. Sed charitas non habet determinatū augmentum ex primo capite, cum ex sua natura sit participatio diuinæ bonitatis infinitæ (intellige non solum communi quadam ratione, vt omnes formæ alia, sed etiam in eodem ordine, eademque formali conuenientia, vt & reliquæ perfectiones simpliciter simplices) ad cuius æqualitatem, quomodocunque aucta peruenire nunquā poterit. Nec ex secundo capite. Quoniam charitatis effectus est solus Deus infinite potens. Nec ex tertio; quia capacitas subiecti charitatis, si de remota loquamur & obediētiā, quodammodo infinita est, & immutabilis, vt pote fundata in potentia infinita Dei agentis; propinqua vero & moralis non solum non expletur vlla noua intensiōe charitatis; sed etiam magis hoc ipso augetur & dilatatur, quod intensio præcedens, quasi via quædam est & dispositio ad subsequētem. Et confirmatur; quia nec visio beatificæ, nec actus charitatis, potest vnquam suo obiecto (Deo) penitus adequari.

128

Atque ex his facile refelluntur, sententiæ quædam, huic, vt diximus, communi, & veræ sententiæ Sancti Thomæ contrariæ: quarum prima est Scoti & Durandi 3. distinct. 13. Richardi & Egidij 1. distinct. 17. Gandauensis quodlib. 5. quæst. 22. qui dicunt, charitatem habere certum terminum intensiōis, quem in nullo subiecto possit excedere; moti fere communibus argumentis contra infinitum syncategorematicū, quæ alibi soluuntur tom. 1. disp. 2. q. 4. dub. 2. & q. 8. dub. 4. Eiusdem sententiæ vt recte notauit Bannes, est etiam Caietanus hic & 3. parte q. 7. a. 9. & q. 10. a. 4. dum male intellecta sententia S. Thomæ, Christo tribuit summam gratiam, & lumen gloriæ possibile.

129

Secunda sententia est Capreoli 3. dist. 13. q. 1. qui dicit, etsi charitas habeat certum terminum intrinsecum suæ intensiōis; posse tamen nihilominus absoluta Dei potentia in infinitum augeri: quæ duo non bene simul consistunt.

Tertia sententia tribuitur Bonauenturæ, Carthusiano, & quibusdam alijs in 3. dist. 13. asserentibus, charitatem quidem ex se non habere certum terminum intensiōis, & consequenter in diuersis subiectis posse in infinitum crescere; sed

non in eodem, ob infinitā eius capacitatem; quæ omnia ex dictis refelluntur.

ASSERTIO IV. Homo semper quidem in charitate crescere potest; idque etiam quantum præcise est ex natura charitatis, in infinitum, vtdictum est; absolute tamen loquendo, ac reipsa, ad quemuis perfectionis gradum peruenire non potest. Est communis. Et prima pars patet ex illo Ecclesiastici 18. vers. 22. *Ne ueraris usque ad mortem iustificari.* Et Apocal. 17. v. 11. *qui iustus est, iustificetur adhuc.* præter alia citata in assertione I. Ratio est. Quia homo viator semper debet posse pergere in sua via (quæ charitas est,) donec perueniat ad terminum.

Secunda pars declaratur, quia nullus homo potest excedere à Deo præfixum sibi terminum, tum communem, videlicet illum, qui est sanctitas Christi, & vt contra Vegam lib. 10. in Tridentinum cap. 2. communiter alij sentiunt, etiam sanctitas Beatæ Virginis, & forte etiam Ioannis Baptistæ, & nonnullorum aliorum, quorum sanctitatem, specialissimis priuilegiis nixam, nemo, iuxta ordinariam Dei legem, consequi potest; tum proprium, qui est determinatus ille gradus charitatis (eodem est ratio gratiæ & gloriæ) ad quem Deus hominem ab æterno prædestinauit, Deo videlicet semper, quidem providente cuiuslibet iusto necessaria auxilia ad proficiendum, attamen non talia omnibus, quæ ad quemcunque altissimum perfectionis gradum reipsa consequendum sint necessaria; nec omnino alia, quam quibus iustum scientiā conditionata præsciuerat ad destinatam antea charitatis mensuram perueniturum. Plura auget. 4. de grat. dub. 4. vbi de inæqualitate gratiæ egimus.

ASSERTIO V. Charitas in hac vita potest esse perfecta, non quasi vnquam adequetur obiecto diligibili, qui DEVS est; nec ea perfectione, quæ excludat vltiorem progressum, sed quæ præsentī statui diligentis sit commensurata. Ita Sanctus Thomas, quæst. 24. a. 8. & communis. Declaratur. Quia sola charitas infinita Dei, quæ seipsum amat, adæquat obiecto diligibili itidem infinito; perfectio autem charitatis, quæ in hominem cadere potest, alia est propria alterius vitæ, quæ Deus immutabiliter & assidue reipsa ac in actu secundo amat: Alia vero huic vitæ competens, quæ nempe fit, vt homo totum tempus, quod à necessitatibus præsentis vitæ reliquum est, Deo rebusque diuinis, cum assiduo progrediendi studio (quod viatorum proprium est) impendat: Vel certè ita habitualiter ad Deum cōuersus maneat, vt nil contrarium charitati admittat, quorum posterius solam dicit perfectionem essentialē charitatis; ideoque commune est omnibus charitatem habentibus; prius vero non itè, sed perfectorum proprium est.

ASSERTIO VI. Recte in hac vita distinguuntur tres gradus charitatis, seu habentium charitatem; nempe incipientium, proficientium, & perfectorum. Ita docet S. Thomas q. 24. a. 9. ex Augustino tract. in 1. Epistolam Ioannis. Declaratur. Quia charitas incipiens, seu primum ad-

pta, in eo potissimum laborat, vt superatis vitijs & prauis concupiscentijs, peccatis resistat, atque seipsam saluam tueatur. Proficiens autem eo maxime tendit, vt homo in virtute proficiat, & in charitate roboretur. Perfecta autem seu perfectorum charitas studet principaliter Deo inhærere, eoque frui. Ac similis quædam distinctio cernitur etiam tum in ætate hominis, tum in quouis motu, vbi primum est recessus à termino à quo; secundum accessus ad terminum ad quem; tertium quies in termino. Neque dubium, singulos gradus, cum in indiuisibili non consistant, suam habere latitudinem, maioris cuiusdam, vel minoris perfectionis.

DVBIUM V.

*Utrum quolibet actu charitatis
charitas in hac vita augeatur,
& quomodo.*

S. Thomas 2. 2. q. 24. a. 6.

Hanc quæstionem iam in simili explicata tractauimus de gratia quæst. 6. dub. 8. quam proinde hoc loco paucis absoluemus. Nec vero est quæstio de actibus charitatis intensioribus habitu præexistente; sed de actibus minus, aut certe non magis intensis, quam sit habitus charitatis præexistens, de quare sunt tres vniuersim sententia.

Prima sententia dicit, Omni quidem actu charitatis æque aut magis intenso, quam sit habitus præexistens, augeri charitatem: at si remissior sit, mereri quidem gloriam, non tamen vllum augmentum charitatis. Ita Durandus 1. dist. 17. quæst. 8. & fuit etiam quoad posteriorem partem olim sententia S. Thomæ 2. distinct. 27. quæst. 1. art. 5; item Alensis apud Arragonium hic art. 6. Idem videtur sentire Richardus 1. distinct. 17. art. 2. quæst. 3. nisi quod addit, probabile esse, cum voluntas tot actus multiplicauerit tales, vt omnes simul æquivalent vni actui intenso, tunc Deum in nobis augere charitatem.

Secunda sententia dicit, Omnem quidem actum charitatis, etiam remissum de condigno promereri augmentum charitatis, illud tamen non semper statim reipsa conferri, nisi cum actus ille meritorius fuerit intensior, quam habitus præexistens. Ita S. Thomas hic quæst. 24. a. 6. & in 1. 2. quæst. vlt. a. 8. ad 3. Scotus in 4. dist. 22. q. 1. Victoria relectione de augmento charitatis n. 19. et si valde dubius. Conradus 1. 2. q. 114. a. 8. Caietanus, & Bannes hic a. 6. Valentia q. 2. pun. 3. Azor tom. 1. lib. 9. c. 3. q. 7.

Differunt tamen hi auctores inter se multis modis. Quidam enim dicunt, hoc augmentum actibus remissis respondens, in hac quidem vita conferri tantum, cum exercetur actus intensior habitu præexistente. Ita Sanctus Thomas hic, Scotus, Caietanus, Bannes locis citatis. Alij dicunt, sufficere aut intensiorem, aut vnum

seu plures, in ratione meriti pares, aut superiores intensiore. Ita Victoria n. 14. & 29. & fere Valentia post Richardum, de quo supra.

Præterea in casu, quo aliquis in hac vita nunquam eliciat actum talem charitatis, qualis necessarius est ad actuale charitatis augmentum acquirendum, nonnulli quidem dicunt, id à Deo conferri primum in altera vita, vt Scotus; Alij affirmant, nunquam dari, vt Conradus, Bannes; idque colligitur ex Sancto Thoma hic. Quam tamen sententiam rursus nonnulli recentiores mitigare volentes, addunt, alij quidem; ipsum antiquum præmium iam alijs actibus debitum, superueniente eiusmodi actu remisso, conferri nouo titulo: Alij vero aiunt, nullum quidem his actibus remissis respondere nouum præmium essentialis gloriæ; at tamen augmentum gloriæ accidentalibus respondere.

Rursus nonnulli discrimen faciunt in proposito inter augmentum charitatis, & gratiæ. Hanc enim aiunt statim quolibet actu meritorio augeri, non illam, vt Victoria num. 12. cui Arragonius hic male addit Sotum lib. 1. de gratia cap. 7. Alij inter gratiam & charitatem nihil in proposito distinguunt, vt ceteri.

Denique multi recentiores Thomistæ apud Arragonium hic, & Zumel disp. 2. dicunt quidem, actu quolibet etiam remisso statim augeri gratiæ & charitatem in Esse gratiæ & amicitæ, sed non in esse qualitatis; adeoque secundum nullum esse intrinsecum, sed solum secundum extrinsecam quandam acceptationem Dei in ordine ad maiorem gloriam. Fundamentum autem generale huius sententiæ est, quod existimant, habitum charitatis augeri debere secundum modum atque proportionem habituum acquiritorum, qui solum per actus intensiores augentur & intenduntur, vt ipsi supponunt.

Nihilominus tertia sententia simpliciter & absolute asserit, quolibet actu charitatis quantumuis remisso, statim augeri charitatem, vt infra dicemus.

ASSERTIO I. Omnis actus charitatis, quantumuis remissus meretur augmentum gratiæ, charitatis, & gloriæ, in homine iusto. Est communis, & adeo certa, vt Arragonius hic iudicet, contrarium esse plus quam temerarium, & à fide alienum. Zumel quoque loco citato disp. 2. dicit, id absque magna temeritate defendi non posse. Probat contra Durandum, tum ex vniuersalibus scripturæ locis, in quibus, operibus bonis, præcipue ex charitate factis, quâuis minimis, sua apud Deum merces promittitur, & quidem ipsa vita æterna, vt si quis potum aquæ frigidæ det in nomine Christi, vel discipuli, Matthæi 10. v. 24. Talia sunt etiam illa 2. Cor. 4. *Quod in presenti est momentaneum, & æternam gloria pondus operatur in nobis.* Et 1. ad Cor. 15. v. 58. *Abundantes in omni opere Domini semper scientes, quod labor vester non est inanis in Domino.* Tum ex Concilio Tridentino sess. 6. can. 32. vbi generatim dicitur: *si quis dixerit hominē iustificatū bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam & IESU Christi meritum, cuius viuū membrū est, fiunt,*